

ŠTO JE NASILJE MEĐU DJECOM?

O nasilju među djecom govorimo kada jedno ili više djece uzastopno i namjerno uznemiruje, napada ili ozljeđuje drugo dijete koje se ne može obraniti.

Nasilje među djecom nije:

- jednokratni incident koji se neće ponoviti
- prijateljska razmirica, svađa ili nesporazum
- nenamjerno nanošenje boli
- prijateljsko zadirkivanje
- nasilno rješavanje sukoba između prijatelja iste moći

OBLICI NASILJA MEĐU DJECOM

Nasilje među djecom možemo podijeliti na: fizičko, verbalno, emocionalno, seksualno, kulturalno i ekonomsko.

Fizičko nasilje je najuočljiviji oblik te podrazumijeva udaranje, guranje, štipanje, čupanje i slično.

Verbalno nasilje najčešće prati fizičko te podrazumijeva vrijeđanje, širenje glasina, zadirkivanje, ismijavanje (npr. oćalinko, debela ...).

Emocionalno nasilje podrazumijeva namjerno isključivanje žrtve iz zajedničkih aktivnosti razreda ili dječje grupe, kao i ignoriranje.

Seksualno nasilje uključuje neželjeni fizički kontakt i uvredljive komentare.

Kulturalno nasilje podrazumijeva vrijeđanje na nacionalnoj, religijskoj i rasnoj osnovi.

Ekonomsko nasilje uključuje krađu, uzimanje ili iznuđivanje novca.

ZAŠTO SE DIJETE POČINJE NASILNO PONAŠATI?

Dokazani čimbenici rizika koju utječu na nasilništvo kod djece:

Obitelj - uvjeti odgoja koji pogoduju stvaranju nasilne djece:

- nedostatak pažnje i topline prema djetetu od strane roditelja (posebno u ranom razvoju djeteta)
- nedovoljan nadzor i briga roditelja
- popustljivost i dopuštanje nasilničkog ponašanja prema drugoj djeci i samim roditeljima (djeca ne nauče gdje su granice, a ako ih i znaju ne nauče ih poštivati)
- tjelesno kažnjavanje djece i česti nasilni emocionalni izljevi (predstavljaju demonstraciju sile od strane roditelja)
- svjedočenje nasilju unutar obitelji kao i direktna izloženost nasilju od članova obitelji

Osobine djeteta

Djeca koja su impulzivna, živahna, imaju višak energije, nemaju strpljenja, ali i traumatizirana djeca podložnija su nasilničkom ponašanju. Okolina ih doživljava "zločestima" te se dijete počinje u skladu s tim i ponašati.

Utjecaj grupe vršnjaka:

- slabi kočnice u ponašanju
- smanjuje osobnu odgovornost
- nudi određene modele ponašanja, pa i nasilničkog

Obilježja djeteta koje zlostavlja:

- agresivno (i prema nastavnicima i prema roditeljima)
- naglih reakcija
- ima želju za vladanjem, moći i kontrolom tuđih ponašanja
- pokazuje neprijateljstvo prema okolini
- ima manjak suosjećanja
- ima potrebu za dobivanjem koristi (materijalnom)
- ima pozitivno mišljenje o sebi
- samosvjesno je
- arogantno
- hvalisavi pobjednik i loš gubitnik u natjecanjima
- fizički jači (dječaci)

ŠTO UČINITI KADA SE DIJETE PONAŠA NASILNO ILI ZLOSTAVLJA DRUGE?

Shvatite ozbiljno problem.

Djeca i mladi koji druge zlostavljaju često upadaju u ozbiljne neprilike u kasnijem životu, skloniji su postati agresivne odrasle osobe, a mogu iskusiti i kaznene osude. Skloniji su uzimanju droga i alkohola od svojih vršnjaka. Nemaju prisne i iskrene prijatelje i ne

znaju ih graditi. Mogu kontinuirano imati poteškoće u odnosima s drugima.

Slijedi nekoliko stvari koje možete učiniti kako biste preokrenuli situaciju.

✚ Razgovarajte s djetetom.

Imajte na umu da će pokušati zaniijekati ili umanjiti svoje loše ponašanje.

Ne prihvaćajte objašnjenje kako je «sve to bilo u šali».

Dajte djetetu jasno do znanja da nećete tolerirati takvu vrstu ponašanja.

Raspravite o posljedicama njegova ponašanja na žrtvu.

✚ Pobrinite se za nenasilne posljedice, koje su proporcionalne ozbiljnosti djela vašeg djeteta, njegovoj ili njezinoj dobi i stupnju razvitka.

Fizičko kažnjavanje djeci pokazuje kako je u redu udarati druge kako bi se riješio problem i može ih potaknuti da kažnjavaju druge na isti način kako se njih kažnjava.

Fizičko kažnjavanje sprečava određeno ponašanje samo na kratko vrijeme. Čak se i na teško kažnjavanje djeca mogu naviknuti tako da kasnije ono nema nikakav utjecaj na njih.

Batine s vremenom postaju nedjelotvorne.

Evo nekih prijedloga kako postupiti kada vas zabrinjava djetetovo ponašanje:

- ❖ Dajte djetetu „time out“ (kutak za smirenje) - neka sjedi mirno i tiho, onoliko minuta koliko ima godina starosti (nije za jako malu djecu).
- ❖ Neka napravi plan kako će popraviti štetu koju je drugome

učinilo i plan provede u djelo (restitucija).

Pitajte ga: **Što možeš učiniti da bi se povrijeđeni učenik osjećao bolje, ljepše, veseliije ili da mu samo uljepšaš današnji dan?**

- ❖ Oduzmite mu određene povlastice - poput zabrane igranja s drugom djecom, gledanja TV, igranja igrice i sl.
- ❖ Recite mu kako se osjećate kad se tako ponaša.

✚ Pomognite svom djetetu da nauči prepoznavati tuđe osjećaje.

Pitajte ga:

Kako si se osjećao kad si pomogao?

Kako si se osjećao kad si gurnuo onog dječaka?

Što misliš kako se on osjećao?

Što misliš zašto to nije nikome rekao?

Što si osjećao prije nego što si to učinio?

Što ćeš slijedeći puta učiniti da izbjegneš takvo ponašanje?

✚ Pojačajte vaš nadzor u pogledu aktivnosti djeteta i njegovih povremenih boravišta, te s kim se druži.

Bez nadzora djeca se osjećaju nesigurno.

✚ Provedite vrijeme sa svojim djetetom.

Jedan od najboljih načina kako da razumijete što se s djetetom događa jest da na trenutak zastanete, sjednete pored njega, slušate ga i jednostavno se igrate s njim. Kad ste tihi i u iskrenoj interakciji s djetetom, vrlo je vjerojatno da će vam početi pokazivati i govoriti što se uistinu zbiva u njegovoj glavi i srcu. Na taj način dijete će osjetiti da ste uistinu prisutni, da ste tu samo za njega, kao i to da vam je važno i da vam je do njega stalo.

✚ Suradujte sa školom u pogledu mijenjanja nasilnog ponašanja djeteta.

✚ Pohvalite dijete svaki puta kada se ponaša nenasilno i odgovorno te pridržava obiteljskih i školskih pravila.

✚ Ukoliko vaše dijete gleda televizijski program koji sadrži nasilje, uključujući crtane filmove te igra nasilničke video igre, to će pojačati nasilno i agresivno ponašanje.

Kao roditelj možete kontrolirati količinu nasilja koju djeca vide u medijima.

Evo nekih prijedloga:

- ❖ Ograničite gledanje televizije na 1-2 sata dnevno.
- ❖ Pratite koje programe vaša djeca gledaju, koje filmove i kakve video igrice igraju.
- ❖ Razgovarajte s djecom o nasilju koje gledaju na televiziji, filmovima i video igricama. Na taj način kod njih razvijate medijsku pismenost - pomognite im da shvate kakve su ozbiljne posljedice nasilnog ponašanja.
- ❖ Razgovarajte s djecom o nenasilnim načinima rješavanja problema. Najbolji način da ih poučite tome je da im svojim ponašanjem date primjer, a potom im verbalno objasnite što ste učinili i zašto. Na taj način djeca vide, čuju i oponašaju.
- ❖ Zabavljajte se programima koji ne sadrže nasilje.

✚ Osigurajte da vaše dijete ne doživljava nasilje između članova obitelji.

Nasilje u kući je za djecu zastrašujuće i štetno. Dijete neće moći razviti osjećaj sigurnosti, povjerenja i samopouzdanja no vrlo brzo će naučiti što je krivnja, sram, strah i bespomoćnost. Kako bi „pobjeglo“ od takve situacije, dijete često oponaša i identificira se s ponašanjem odraslih (čak i s roditeljem zlostavljačem), što zatim uključuje i prenošenje takvih oblika ponašanja izvan obitelji (agresija i drugi

oblici društveno neprihvatljivog ponašanja). Djeci je potreban siguran dom s puno ljubavi. Radite na stvaranju sigurnog, nenasilnog doma i ne podržavajte nasilno ponašanje među braćom i sestrama.

JE LI VAŠE DIJETE ŽRTVA ZLOSTAVLJANJA?

Postoje neke osobine koje dijete čine više „predodređenim“ da ga drugi prepoznaju kao potencijalnu žrtvu.

Obilježja djeteta žrtve:

- plašljivo, tiho i nesigurno
- oprezno, osjetljivo
- reagira plačem i povlačenjem
- ima manjak samopoštovanja
- ima malo prijatelja
- često izolirano od društva
- prezaštićivano od roditelja (brižni roditelji koji „rade umjesto djece)
- nije agresivno (osim rijetkih)
- fizički slabiji dječaci

Dok većina žrtava ne čini ništa u smislu izazivanja, postoji podgrupa žrtava koje su sklone pokazivati razdražujuća i neprikladna društvena ponašanja. Ta su djeca sklona naglim reakcijama te imaju manjak društvenih vještina. Te „provokativne žrtve“ mogu isto tako pokušavati zlostavljati drugu djecu, pa su stoga istovremeno i nasilnici i žrtve.

ŠTO UČINITI UKOLIKO JE VAŠE DIJETE ZLOSTAVLJANO?

- ✚ Za početak, razgovarajte s djetetom

Često djeca ne žele reći svojim roditeljima zbog srama i zbunjenosti ili zbog straha da će im se zlostavljač osvetiti ako prijave zlostavljanje.

Vjerujte mu. Iako djetetov doživljaj može biti subjektivan i pristran, djeca vrlo rijetko lažu o zlostavljanju.

Pokažite da ste dovoljno snažni da čujete od njega što mu se dogodilo. Naročito je važno ne izražavati zgražanje ili gađenje.

Ako se ne slažete s načinom na koji se vaše dijete nosi sa situacijom zlostavljanja, nemojte ga kritizirati.

Ponašanja koja ukazuju na mogućnost da je dijete žrtva zlostavljanja:

- ✓ boje se ići u školu i iz nje
- ✓ odbijaju ići u školu ili počnu markirati
- ✓ "bolesni su prije škole, imaju glavobolje ili bolove u trbuhu dolaze kući s potrganom odjećom i oštećenim knjigama
- ✓ ostaju bez svojih stvari, često "gube" džeparac
- ✓ sve češće pitaju za novac ili počnu krasti (da daju nasilniku)
- ✓ imaju neobjašnjive modrice, ogrebotine ...
- ✓ postanu povučeni, napeti, plašljivi, depresivni ili agresivni
- ✓ zaspu plačući, imaju noćne more

✚ Ostanite smireni i strpljivi.

✚ Otvoreno razgovarajte o tome što se dogodilo.

Ohrabrite dijete i recite mu da ste tu za njega, da je postupilo dobro kada vam se povjerilo i da je vrlo hrabra odluka pričati o tome.

Uvjerite dijete da nije krivo za ono što mu se događalo, a ako je bilo čime izazvalo agresiju nasilnika, upozorite ga na to.

Ne potičite dijete na fizičko osvećivanje (*Samo ti njega udari! Vrati mu!*). Udaranje drugog učenika vjerojatno neće riješiti problem ili će samo pogoršati situaciju.

Uvjerite ga da ćete razmisliti što sve treba poduzeti i da ćete mu reći što namjeravate napraviti.

✚ Ne poduzimajte nikakve „korake“ prije nego razgovarate s djetetom.

Roditelji ponekad zbog ljutnje i uzbuđenosti reaguju emotivno i naglo, na način koji još više pogorša stanje kod djeteta.

Na primjer, roditelj se obračuna sa zlostavljačem koji je omiljen u razredu pa se druga djeca zbog toga više ne žele družiti sa zlostavljanim djetetom.

✚ Ne obećavajte ništa što ne možete ispuniti.

Na primjer, ne obećavajte djetetu da nikome nećete reći za problem.

✚ Ako dijete pati od ozbiljnijih problema (*tikovi, čupanje kose, griženje noktiju, prkos, izražena ljutnja...*) nakon što je bilo izloženo nasilju bit će mu potrebna pomoć stručnjaka.

✚ Odmah surađujte sa školom kako biste se uvjerali da je vaše dijete sigurno, da su prema zlostavljaču primijenjene djelotvorne posljedice.

✚ Ukoliko se zlostavljanje događa na putu u ili iz škole, pobrinite se da dijete u školu dolazi i odlazi sa starijom djecom ili ga/ju vodite u školu i iz nje sve dok se ne provedu mjere intervencije.

✚ Ukoliko je vaše dijete plašljivo, bez prijatelja, pokušajte ga uključiti u djelovanje pozitivnih društvenih grupa koje zadovoljavaju njegove interese. Razvijanje povjerenja i određenih vještina vašeg

djeteta u kontekstu pozitivnih društvenih grupa, može biti veoma korisno.

✚ Poučite dijete ponašanjima koja ga mogu zaštititi od nasilja u školi:

PONAŠATI SE HRABRO

Čak i kada smo jako uplašeni jer nam netko prijete, korisno je ponašati se hrabro: podignuti glavu, uspravno hodati i gledati osobu u oči.

ZAUZETI SE ZA SEBE

Djetetu je potrebno objasniti da nasilniku treba reći "ne", a zatim mirno otići.

IGNORIRATI NASILNIKA

Djetetu je potrebno objasniti da nasilnik upravo želi njegovu reakciju.

POVJERITI SE ODRASLOJ OSOBI

Djeca često smatraju da bi povjeravanje odrasloj osobi bilo tužakanje.

Potrebno je objasniti što je *tužakanje*, a što je traženje pomoći: *tužakanje* je kad govoriš što je netko učinio da bi mu nanio zlo.

Tužakanje nije kada kažeš što ti je netko učinio da bi zaštitio sebe.

POVJERITI SE PRIJATELJIMA I POTRAŽITI POMOĆ

NIKADA NE UZVRAĆATI NA NASILJE NASILJEM jer to nasilnik i želi. Netko bi mogao biti ozlijeđen.

KAKO POMOĆI PROMATRAČIMA/ŠUTLJIVOJ VEĆINI?

Ako niste roditelj djeteta žrtve ili nasilnog djeteta, onda ste sigurno roditelj djeteta iz najveće grupe, one grupe djece koja svjedoče nasilju, iako u njega nisu direktno uključena.

Promatrač može biti:

- Sljedbenik-pomoćnik s aktivnom ulogom
- Pasivni promatrač (to se mene ne tiče, ja to ignoriram)
- Aktivni promatrač - navijač

Zašto većina djece promatrača ne reagira na nasilje?

- Iz straha da će biti povrijeđeni ili nova meta nasilnika
- Iz straha da će napraviti nešto što će pogoršati situaciju
- Zbog nepovjerenja u odrasle jer smatraju da odrasli nedovoljno često reagiraju na nasilje
- Zbog nedostatka suosjećanja

Što mogu promatrači?

- Objasnite djetetu da **uvijek može učiniti nešto prema svojoj savjesti**. Ako samo stoji i ne čini ništa nasilniku daje poruku da je njegovo ponašanje u redu.
- Naučite dijete razliku između **tužakanja** (reći nešto što će drugo dijete dovesti u nevolju) i **povjeravanja** odrasloj osobi (reći nešto što će drugo dijete izvući iz nevolje). Dileme ipak ne bi smjelo biti, svakako treba reći odraslima.
- Ako se osjeća dovoljno sigurnim, promatrač može **reći nasilniku da prestane**, ali ne smije biti nasilan i postaviti se na isti način kao nasilnik prema žrtvi.
- Naučite dijete **pomagati žrtvama** - reći žrtvi da nije kriva i savjetovati da traži pomoć od nekog odraslog.

- Recite djetetu da **ne navija za nasilnika**.

Korištena literatura:

G. Buljan Flander, M. Bačan, D. Matešković: Nasilna ponašanja mladih, zašto je ljubav važna?, vodič za roditelje, Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba

G. Buljan Flander: Nasilje među djecom, Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba

International Police Association (IPA) Hrvatska sekcija: Nasilje i mladi - nasilje nije cool

G. Benat: Nasilje među djecom - vršnjačko nasilje, Portal za škole

J. Pregrad: Priručnik Stop nasilju među djecom, Ured Unicef-a za Hrvatsku

Ured Unicef-a za Hrvatsku: Kako zaustaviti bullying, priručnik za roditelje

Za roditelje OŠ Odra pripremila pedagoginja Marina Majetić.